

2022-11-28

Miljödepartementet

Remissvar rörande "Naturvårdsverkets redovisning av regeringsuppdrag om EU-förordning om minimikrav för återanvändning av vatten"

Mottagarens referens: M2022/01152

Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) har anmodats inkomma med synpunkter på ovan rubricerade remiss och önskar framföra följande.

SAMMANFATTNING

SVA har i sin granskning av det aktuella underlaget fokuserat på aspekter som kan komma att ha en direkt effekt på djurhälsa genom exempelvis intag av foder bevattnat med återanvänt vatten. Övriga delar så som förprövningsplikt, tillståndsprövning och anmälningsförfarande har enbart granskats översiktligt.

Naturvårdsverket har genomfört ett gediget arbete där hänsyn tagits till relevanta kategorier av faror. I arbetet med regeringsuppdraget har flera myndigheter bjudits in att bidra till analysen. Därigenom har man haft möjlighet att under arbetets gång ta hänsyn till flera av de farhågor som initialt funnits.

SVA instämmer i Naturvårdsverkets bedömning att förutsättningarna för att utifrån den aktuella utredningen sätta upp skärpta nationella krav gällande vattenkvalitet är begränsade. SVA har inte heller några invändningar mot de författningsförslag som läggs fram av Naturvårdsverket. Dock önskar SVA understryka nedanstående specifika synpunkter vilka främst relaterar till de riskområden som lyfts i Naturvårdsverkets redovisning.

SPECIFIKA SYNPUNKTER

I Sverige har vi historiskt sett haft en nästan obegränsad tillgång till vatten av god kvalitet. Dock ser vi redan idag stora lokala och regionala skillnader och vattenbrist förekommer på regelbunden basis i delar av landet. Tillgången utmanas ytterligare av den pågående klimatförändringen. Med detta sagt instämmer SVA i bedömningen att behovet av att nyttja återanvänt vatten för bevattning av grödor troligen är mycket begränsat i dagsläget sett över landet. Det går dock inte att bortse från att detta kan komma att ändras i en inte allt för avlägsen framtid. Generellt ser SVA positivt på möjligheten att återanvända vatten för bevattning av grödor som en delösning i en framtid där tillgången till vatten kan komma att vara begränsad. Dock är det av stor vikt att hanteringen sker på ett sådant sätt att

användningen inte har en negativ inverkan på djurs och människors hälsa eller miljön. De kvalitetskrav som ställs upp för återanvändning av vatten bör stå på vetenskaplig grund och utgå från ett riskbaserat arbetssätt. Detta innebär i praktiken att det är en stor mängd olika aspekter som måste ställas i förhållande till nyttan av att använda renat avloppsvatten för bevattning, inte enbart i dagsläget utan även i ett framtida förändrat klimat.

SVA önskar lyfta följande specifika synpunkter relaterade till de riskområden som lyfts fram i Naturvårdsverkets redovisning, avsnitt 6.5:

- Mikrobiologi

SVA vill lyfta att såväl frågan om smittskydd som frågan om antibiotikaresistens även har ett långsiktigt perspektiv. Om de åtgärder vi gör idag inte är tillräckliga för att upprätthålla ett gott smittskydd riskerar vi att orsaka en långsam glidning som på lång sikt påverkar vårt goda smittskyddsläge negativt. För att följa de långsiktiga trenderna är det viktigt med en fortsatt bra övervakning.

Det går inte att bortse från det faktum att bevattning av grödor med ett vatten av lägre kvalitet kan komma att förorena grödan vilket redovisas klart och tydligt Naturvårdsverkets underlag. Dock är detta inte likställt med en negativ konsekvens på djurhälsa. Risken, dvs. sammanvägningen av sannolikhet och konsekvens, kommer att påverkas av en rad olika faktorer. Utöver val av gröda, bevattningsmetod och klass av vatten som används hör till dessa även faktorer som tid mellan bevattning och skörd, skördeteknik samt konserverings- och lagringsmetoder. För att säkerställa ett fortsatt gott smittläge i svenska djurbesättningar utan att för den del ställa upp onödigt höga kvalitetskrav är det därför av vikt att en riskbaserad ansats till återanvändning av vatten för bevattning av grödor tillämpas.

Teoretiskt sett är kortare kretslopp förknippade med en ökad sannolikhet för smittspridning. SVA instämmer i Naturvårdsverkets bedömning att EU-förordningens minimikrav i kombination med en väl genomförd riskhanteringsplan bör säkerställa att hanteringen inte har en negativ inverkan på smittskydd. Som ett komplement till lagstiftade kvalitetskrav önskar SVA lyfta möjligheten att implementera riskreducerande barriärer som bidrar till att ytterligare minska sannolikheten för smittspridning i situationer då detta bedöms relevant. Exempel på sådana barriärer är "karenstid" mellan bevattning och skörd av grödor eller förbud mot spridning på marker där vattnet riskerar förorena brunnar till stallar eller hushåll. Även åtgärder så som kommunikationsinsatser eller utbildningar av slutanvändare kan bidra till att minimera risken för att förfarandet har en negativ inverkan på djurhälsa.

- Antibiotikaresistens

Det av Naturvårdsverket framtagna underlaget lyfter problematiken kring spridning av antibiotika och antibiotikarester samt antibiotikaresistenta bakterier på ett uttömmande sätt. SVA anser att de åtgärder som föreslås under mikrobiologi ovan troligen även har tillräcklig riskreducerande effekt för detta riskområde. Vidare delar

SVA Naturvårdsverkets synpunkt att effekten av användande av återvunnet vatten på detta riskområde behöver bevakas.

- Metaller

Det av Naturvårdsverket framtagna underlaget visar på att koncentrationen av metaller i renat avloppsvatten är jämförbar med den i andra källor för bevattningsvatten, dvs. yt- och grundvatten. Detta är ett argument för att återcirkulation av renat avloppsvatten till åkermark i många fall inte utgör en problematik utifrån detta perspektiv.

I vissa fall kan bevattning med återanvänt vatten till och med ses som fördelaktigt då metaller så som Cu, Ni och Zn viktiga mikronäringsämnen för växten. Studier har visat att halten av mikronäringsämnen i odlingsmark gödslad med mineralgödsel över tid minskar. Otillräcklig tillgång till mikronäringsämnen påverkar grödans kvalitet. Sett ur detta perspektiv kan återvinning av renat avloppsvatten vara fördelaktigt för åkermark. Exempelvis, vid en bevattningsvolym på 250 mm skulle tillsatsen av Cu, Ni och Zn i fältet vara mindre än 25 g/ha/år, vilket är mycket lägre än grödans/växtens borttagningspotential.¹ I marker som gödglas med organiskt gödsel kan dock ökande halter av mikronäringsämnen ses över tid. Markens beskaffenhet och andra källor till mikronäringsämnen är därmed parametrar som rimligen borde tas i beaktande i avgörandet om det är lämpligt att bevattna en mark med renat avloppsvatten.

- Organiska ämnen

Man behandlar risken för förorening med metaller relativt omfattande medan organiska kontaminanter andra än antibiotika och PFAS inte lyfts. När det gäller PFAS menar man att riskerna med renat avloppsvatten kan vara reella jämfört med det tillskott som beräknas ske vid slamgödsling. En detalj som observerades i Naturvårdsverkets redovisning är ett svepande uttalande om överföring av PFAS från foder till animaliska livsmedel vilket bygger på antagandet att all PFAS i foder kommer att återfinnas i ätbara delar av djur eller djurprodukter. Grunderna för detta centrala antagande är inte redovisat och kan därför ifrågasättas.

¹ Beräkningen är baserad på undersökningsdata för avloppsvatten från de svenska avloppsreningsanläggningarna av Ötman et al. 2017 (<https://doi.org/10.1016/j.watres.2017.03.011>)